

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: Dömötör István

Cím: Egy kis városesztétika

Forrás: Nemzeti Újság

Bp
(Hely)

1924. 8. 24.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Old)

Osztályozás

Tárgy

725.091

Hely

Idő

"1924"

Személy

Egy kis városesztétika

Szobrok a háztetőn

A városkép szépsége, az utca esztétikája ellen éppen eleget vétektek Budapesten. Főleg abban az időben történtek ily izlésbeli elcsúszások, városrendező baklövések és építészeti csodabogarak, amikor a múlt század vége felé ugynevezett amerikai gyorsasággal indult meg Budapest nagyvárosi növekedése, s a kívánatos és nem kívánatos bevándorlók és települők számára máról-holnapra kellett előteremtteni új házakat és új boulevárdokat. Az ára ennek a „mesebeli varázsvesszőt” illusztráló fejlődésnek: a régi Pest nem egy kedves és ódon szépségének eltűnése s az eredménye ott látható a körutakon, a Csikágó-negyedben, az építészeti diszharmonizációt harsogó homlokzatokon. Azt a tételt például, amelyet az utcakép művészi egységének szokás nevezni, vagyis valamely épület összhangba hozását az őt környező épületekkel: az Andrássy-úton kívül más utcafronton nehéz megtalálni. (Az Andrássy-útnak szerencséje volt: ezt tulajdonképpen még Ybl nemzedéke építette.) A sok torony! A pesti bérházak furcsa és dühös becsvágyára vall ez a sok torony és toronyoska: kastélyoknak akarnak látszani. Egyébként most nincs szándékunkban szemléltetni azokon a kuriozumokon, amelyek megvannak és közismertek. Elvégre hosszú, sőt kiszámítható ideig gondolni sem lehet rá, hogy változtatni lehessen például az agyonnyomort dunaparti korzón, a szűk utcák közé szorított Operaházon, a Gellert-hegynek szalajtott Erzsébet-hídon, a stílusában megzavart Kigyó-téren, az Alkotmány-utca tengerlyébe ferdén állított Országházon, az éktelenül parvenü Anker-palotán. Azt azonban a „történeti hűség” kedvéért röviden megemlítjük, hogy volt idő, amikor másképpen folyták a dolgok Pesten és Budán. A múlt század első felében, amikor itt egy *empire*-stíliú kelet-európai város pompás körvonalai kezdtek ki-

bontakozni: az embereknek, a városi uraknak azzal is volt érzékük és idejük foglalkozni, ami a telekpekuláción, a vállalkozói üzleteken kívül a városesztétika lapjára tartozik. Ebből a szempontból a legkisebb teret is felülbírálta egy forum, a *Verschönerungs-Kommission*, a Szépészeti Bizottmány (elnöke József nádor volt, viceelnöke Lechner József, a zseniális építőművész, Lechner Ödön nagybátyja.) Tíz évvel ezelőtt, ugy tudom, történt hasonló irányú szervezkedés, megalakult a *Budapest barátai* nevű társaság s illetékes helyen kezdtek gondolkodni olyféle megoldáson, hogy a városrendezés és építészeti terén közhatalósági részről bizonyos művészi vétő-jog érvényesülhessen. A háború azonban, annyi terv és kezdeményezés temetője, ezt is úgy elfújta, mint a szél az égő gyertyát.

Ebben az időszakban egészen máig Budapesten nem épült más, csak sanyaru szükséglet, amellyel szemben esztétikai szempontot hangsúlyozni annyi lett volna, mint a kiéhezett embertől választékos villahasználatot követelni. Most sines különösebb kihatás arra, hogy annyi meddő téltenség után az építőművészet muzsája gyors ébredésbe kezd, de azért elvéve mégis elkészül már egy-egy épület, amellyel ismét aktualissá válhat Budapest arculatának, utcáinak, házainak és tereinek művészi megoldását. De a szobrok, szegények, egy friss aktualitás alkalmából írjuk, amely látható a Rákóczi-úton, a Népszínház közelében. Arra felé jártukban bizonyára sokan régóta észrevettek már egy állványerdőt, amely mögött derék kőművesek serénykedtek hasznos munkában. Ezen a helyen, ahol azelőtt mozi, majd kabaré szórakoztatta a szórakozni vágyókat: lassan, de biztosan nagy áruház épült. Még állványok takarják, de a felső része már teljesen kész, büszkén és kimagaslódva tekint a Rákóczi-út nyüzsgő forgalmára, a tetején, az oromzáró párkányon négy *Hermes-szoborral és négy kandeláberrel*. Arról most nem szövelünk, hogy maga az áruház, bizonyos ál-klasszikai megjelenésével mennyire közelíti meg az áruházak, mint a huszadik

századbeli építészet egyik *főproblémájának* művészi megoldását. De a szobrok szegények, a négy Hermes és a négy kandeláber! Miféle építő-logika emelte őket ide, ötemeletnyi magasságba, szűken és kényelmetlenül szabott helyre? Nyilván diszítani akarnak, ám a hatásuk, legalább ránk nézve, nyugtalanító. Az érzésünk az, hogy nincsenek biztonságban, csak egy erősebb vihar kellene s a földön lesznék. Az angolnak van egy meghatározása arról, hogy mi az izléstelen. Azt mondja, az angol: *izléstelen az, ami nincs a maga helyén*. A színházra, esetleg muzeumra emlékeztető áruház tetején, amely itt a Blaha Lujza-teret s a Rákóczi-utat urálja s velük szinte konkurenciát csinál a Népszínháznak: ezek a szobrok és kandelaberek nincsenek a helyükön. Rossz helyen vannak, vagyis izléstelenek.

Dömötör István